

Patoamis- politiikan juuret

Markku Ruotsila: *British and American Anticommunism Before the Cold War*. Frank Cass 2001 London. 274 s.

■ Markku Ruotsila on erityisesti syventynyt angloamerikkalaiseen konservatiiviseen antikommunismiin maailmansotien välisenä aikana. Aihepiiri on tullut ajankohtaiseksi kylmän sodan tutkimuksen laajentuessa voimapolitiisesta suurvaltojen välisestä vastakainasettelusta ja kommunistisesta ideologiasta ja sen käytännön sovellutuksista kommunismin vastustajien maailmankuvaan ja toimintaan.

Suomen kannalta tällainen analyysin laajennus on mitä tervetullein. Meillä on yhä enemmän käytetty viitekehyksenä suurvaltojen voimatasapainoa – Neuvostoliiton ”turvallisuusetua”. Sen rinnalle asetetaan nyt bolševismin varaan rakennetun Venäjän pysäyttämiseen ja jopa kukistamiseen tähdännyt ideologinen toiminta. ”Antikommunismi”

on muuttumassa kirosanasta analyysin kohteeksi.

Ruotsilan teoksen perustana on hänen Cambridgen yliopistossa hyväksytty vuosia 1917–21 käsittelevä väitöskirjansa, jota on ajallisesti laajennettu. Teoksen pääteesiä voidaan pitää konservatiivisen antikommunismien sijoittamista kylmää sotaa edeltävään konservatiivien ja liberaalien väliseen sisäpoliittiseen valtataisteluun. Teoksessa nousee esille vuoden 1919 käännteentekevä merkitys, kun konservatiivien perinteinen antikollektivistinen ja siten sosialismia vastustava aatemaailma rajautui antikommunistiseksi sen jälkeen kun bolševikkien vallankumous onnistui Venäjällä ja samansuuntaisia yrityksiä tehtiin eri puolilla Eurooppaa.

Ruotsila osoittaa kiinnostavasti kylmän sodan keskeisiin käsitteisiin kuuluneen patoamispolitiikan (*containment*) juuret. Alun perin konservatiivit kuten Winston Churchill katsoivat, että kommunismi pyrki maailmanherruuteen, mikä oli estettävä kaatamalla bolševikkihallitus tai ainakin rajoittamalla voimakeinoin sen levittäytymistä. Liberaalit taas uskoivat, että kommunistien aggressiivisuus kyllä vähenisi, kunhan ulkovallat eivät provosoisi ja eristäisi heitä.

Toisen maailmansodan jälkeinen laajeneva kommunismi kuitenkin sai liberaalit ja sosiaalidemokraatit jyrkentämään kantaansa, minkä jälkeen lännen laajentunut antikommunistinen rintama oli valmis vaikka voimakeinoin pysäyttämään Neuvostoimperiumin laajenemisen. Tämä vuoden 1948 käänne tuntui Suomen aseman

helpottumisen taustalla. Se näkyi myös Suomen sosiaalidemokraattien ”jo riittää” -asenteena. Näin syntyi kylmän sodan nimellä tunnettu vastakohtaisuus, jonka ytimenä oli tiukkojen rajojen asettaminen kommunistien sisäisille ja ulkoisille laajenemispyrkimyksille.

Ruotsilan teos antaa tärkeää lisävalaistusta kylmän sodan taustoihin. Lisäksi se antaa hedelmällisiä aineksia myös metodologiseen pohdintaan aatehistoriallisesta tutkimuksesta.

Aatteet voidaan tutkimuksessa nähdä autonomisina toimijoina, joille yksilöt, puolueet ja hallitukset ja tapahtumien kunkinhetkinen logiikka ovat alisteisia. Tällainen tapahtumista irtautuva deterministinen aatehistoria ei ole sitä, mitä Ruotsila kirjoittaa, mutta ajoittain hänkin näkee 1900-luvun vahvat ”ismit” – liberalismi, sosialismi, konservatismi, bolševismi – varsin omavoimaisina toimijoina. Yleisempi mahdollisuus on nähdä aatteet tilannekohtaisista tapahtumaketjuista nousevina jälkikäteisrationalisointeina, joita historioitsija voi käyttää enintään kerrottansa kuorrutuksena vailla vakavampaa selitysvoimaa.

Martti Häikiö